

Prilog naše Ratne mornarice razvoju hidrografske službe na Jadranu

Hidrografska služba na našim obalama dosta je stara. Ona je rezultat razvoja pomorstva na Jadranu koje datira još iz vremena Feničana, Grka, Ilira i Mletaka. Iz tih dalekih dana sačuvani su i neki dokumenti koji nedvojbeno svjedoče o postojanju navigacije kao već poznate nauke.

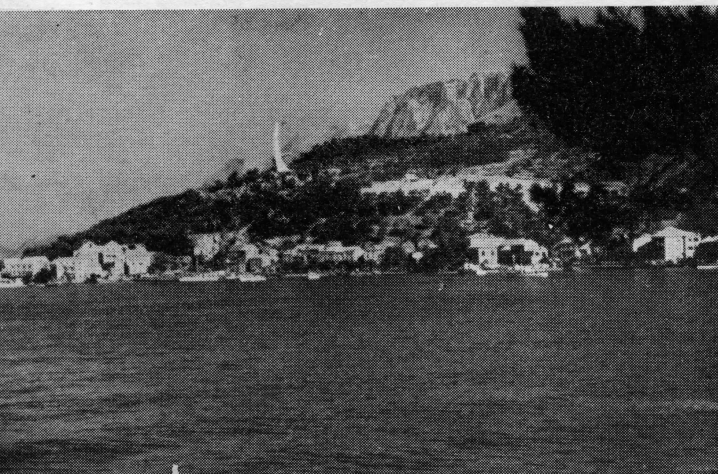
Prvi hidrografski premjer naše obale obavio je tačno prije 160 godina mogli bismo reći osnivač suvremene hidrografije glavom, Francuz Beautemps — Beaupré, koji je po nalogu Napoleona premjerio dio naše obale određivši joj i magnetsku deklinaciju.

Trebalo je da nakon toga prođe gotovo dva decenija da bi Austrija ocijenila važnost Jadrana i u zajednici s Velikom Britanijom i mornaricom Napuljske Kraljevine dvadesetih godina prošlog vijeka premjerila, pored obala Epira, Albanije i Jonskih otoka, i obale Jadranskog mora.

Nekoliko godina nakon toga, tačnije 1822—1924. Vojno-geografski institut u Milanu štampa po tom premjeru izrađene pomorske karte Jadrana u Merkatorovoj projekciji, a samo šest godina nakon njih i peljar Jadranskog mora autora Giacoma Marienija (Portolano del Mare Adriatico).

Uz svu vrijednost koje su te prve pomorske edicije imale, one nisu dugo mogle pratiti razvoj pomorstva koji je zatim naglo uslijedio, pogotovu što su već tada sadržale sijaset slabosti kao netačna triangulacija, slabo prikazan reljef dna i krivo unijeta i italijanizirana geografska imena.

*Maleno primorsko mjesto Podgora, podno Biokova —
kolijevka naše Ratne mornarice*

Poslije prelaza na parne brodove, sve se više osijećala potreba za osnivanjem službe koja bi povremena premjeravanja i izradu karata zamijenila službom koja bi permanentno vodila brigu o sigurnosti plovidbe i temeljitijem poznavanju mora. Tako je 27. aprila 1860. godine osnovan Hidrografski zavod u Trstu, a godine 1862. Mornarička baza u Puli postaje podružnica Zavoda u Trstu, i ta godina predstavlja početak rada ujedinjene hidrografske službe na istočnoj obali Jadrana.

Osim brige o navigacijskim instrumentima, premjeravanju, izradi karata, službi vremena i meteorološkim mjerenjima, izdaju se i prvi navigacijski priručnici, a poduzimaju se i opsežni radovi na istraživanju fizičkih svojstava Jadrana. 1866. započinje novi sistematski hidrografski premjer čitavog Jadrana, nakon čega se štampa niz novih pomorskih karata.

Aktivnost Hidrografskog zavoda Austro-Ugarske sa svojim vrsnim znanstvenim sastavom predstavljala je, uza sve slabosti, prvu vrlo važnu etapu u razvoju hidrografske službe kod nas.

Težak udarac ta služba doživljava slomom Austro-Ugarske, a u novostvorenoj Kraljevini Jugoslaviji ova se služba našla u teškom položaju, budući da je cijeli materijal sa zgradom, pa i znatan dio sastava, ostao van granica nove države. S obzirom na to da se najviše materijala našlo u Tivtu, tamo je septembra 1922. u sklopu Pripreme škole za pomorske oficire obnovljen Hidrografski ured. Međutim, već slijedeće godine Ured zajedno sa školom seli u Dubrovnik. Pored održavanja karata u ažurnom stanju, tada počinje i prvo izdavanje oglasa za pomorce (»Oglas za moreplovce«) i popisa svjetionika na našem jeziku. U oktobru 1929. godine Hidrografski ured se premješta u Split i postaje samostalna ustanova. U Francuskoj se školuje mladi kadar hidrografa i počinje nova etapa hidrografske službe kod nas. Izdaju se najprije prepravljene austrougarske karte, a kasnije i neke nove, izrađene na osnovu novih premjera pojedinih područja, publiciraju se navigacijski priručnici, postavljaju mareografi i sl. Od 1. maja 1937. ured je dobio naziv Hidrografski institut Kraljevine Jugoslavije.

Drugi svjetski rat nasilno je prekinuo svaki rad. Ali već 1943. iz oslobođenog Splita odnosi se hidrografski materijal na Hvar gdje se zimi iste godine pri Štabu mornarice osniva Kartografski ured, koji kasnije seli na Vis. Tamo je izrađena i prva karta u toku NOB-e.

Kako su naši partizanski brodovi već tih godina uvelike djelovali po Jadranu, u Monopoliju (Italija) utemeljen je Hidrografski odsjek NOVJ, koji odmah pristupa izradi potrebnih karata za mornaricu.

Krajem 1944. godine uspostavlja se u oslobođenom Splitu Hidrografski institut gdje nastavlja svoju bogatu djelatnost do danas.

Namjena Hidrografskog instituta je od neprocjenjive važnosti ne samo za ratnu već i za trgovačku mornaricu i pomorsko građevinarstvo, a obimnost radova ove ustanove je vrlo velika. Hidrografsko-geodetskim, oceanografsko-meteorološkim te toponomastičkim istraživanjima i radovima Hidrografski institut prikuplja i obrađuje svu onu materiju koja predstavlja sadržaj pomorskih karata i drugih navigacijskih publikacija vlastitog izdanja.

Od 1945. nadalje Institut je publicirao veliki broj novo izrađenih generalnih, kursnih i obalnih karata Jadrana, planove svih važnijih luka kao i generalne i kursne karte Jonskog mora. Dio tih karata je izrađen na osnovu novih, vlastitih premjeravanja izvršenih mnogo tačnijim i suvremenijim instrumentarijem. Osim toga, štampana su već dva izdanja Peljara Jadranskog mora, Peljara Jonskog mora, Popis svjetionika za oba navedena mora, te niz drugih priručnika i pomagala, prvenstveno za navigaciju a i za druge potrebe,

kao grafikoni izlaza i zalaza Sunca i Mjeseca, Nautički godišnjaci, tablice za brzo izračunavanje visina i azimuta za astronomsku navigaciju, Identifikator zvijezda, Daljinar Jadrana, Oglasi za pomorce, Izvještaji o mareografskim osmatranjima, Hidrografski godišnjaci i dr.

U obavljanju svoje mnogostrane djelatnosti Institut surađuje sa oko 50 raznih srodnih ustanova i stalno održava direktne veze ili razmjenjuje publikacije s institutima i ustanovama u preko 25 zemalja. Od 1951. godine Hidrografski institut RM je član Međunarodnog hidrografskog biroa u Monaku, čiji glavni zadatak je da uspostavlja blisku i stalnu vezu među hidrografskim institutima svih država članica (njih 41) i uskladi njihov rad u cilju što sigurnije plovidbe po svim morima svijeta. Stupanjem u članstvo ove organizacije Jugoslavija je postala punopravni član s ostalim svjetskim pomorskim zemljama razvijajući bogate međunarodne veze i izmjenjujući iskustva s ostalim ustanovama ove vrste u svijetu.

Dosadašnji rad ove naše u svijetu priznate ustanove najbolja je garancija daljnjeg uspona i napretka hidrografske službe na našoj obali.